

Leidraad politieverhoor

Hoofdstuk 1: Het recht van de verdachte op toegang tot rechtsbijstand

Artikel 1: Consultatierecht en recht op rechtsbijstand tijdens de (politie)verhoren

1. De verdachte wordt de gelegenheid geboden om telkens voorafgaand aan het verhoor een onderhoud te hebben met zijn raadsman.
2. Het verhoor begint niet voordat de verdachte vertrouwelijk met zijn raadsman heeft kunnen spreken.
3. De verdachte en zijn raadsman dienen voorafgaand aan het verhoor voldoende tijd te krijgen om vertrouwelijk met elkaar te kunnen spreken.
4. De verdachte kan zich tijdens de verhoren door zijn raadsman doen bijstaan.

Artikel 2: De raadsman

1. De raadsman is bevoegd de verdachte telkens voorafgaand aan diens verhoor consultatiebijstand te verlenen.
2. De raadsman wordt in staat gesteld alle verhoren van de verdachte met hem voor te bereiden en deze bij te wonen.
3. De raadsman is bevoegd de verdachte tijdens diens verhoren rechtsbijstand te verlenen.

Artikel 3: Afstand van het consultatierecht

1. Afstand van het recht op consultatiebijstand dient ondubbelzinnig en uitdrukkelijk te geschieden. De verdachte kan slechts afstand doen van zijn recht op consultatiebijstand nadat hij conform het bepaalde in artikel 4, eerste lid, is geïnformeerd over zijn rechten.
2. De raadsman zal zich ervan dienen te vergewissen dat de afstandsverklaring in vrijheid tot stand is gekomen, dat de verdachte op de hoogte was van zijn recht op consultatiebijstand, en dat deze de consequenties van het doen van afstand van dit recht heeft kunnen overzien.
3. Van de afstandsverklaring wordt separaat proces-verbaal opgemaakt. Dit proces-verbaal wordt door de verdachte ondertekend.
4. Minderjarige verdachten die de leeftijd van 16 jaar nog niet hebben bereikt en andere verdachten die niet in staat moeten worden geacht voor hun eigen belangen op te komen, kunnen geen afstand doen van het consultatierecht.
5. Aangehouden verdachten die worden verdacht van daderschap van of deelneming aan een strafbaar feit waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van 8 jaren of meer is gesteld, kunnen evenmin afstand doen van het consultatierecht.
6. De verdachte kan te allen tijde terugkomen van een eerdere afstandsverklaring. Mocht het verhoor inmiddels zijn aangevangen, dan wordt het verhoor onmiddellijk stilgelegd teneinde de raadsman in de

gelegenheid te stellen de alsnog door de verdachte gewenste rechtsbijstand te verlenen.

Artikel 4: Informatie voor de verdediging

1. De verdachte wordt voorafgaand aan het eerste verhoor schriftelijk en in een taal die hij verstaat, geïnformeerd over zijn rechten.
2. De verdachte ontvangt voorafgaand aan het eerste verhoor schriftelijk en in een taal die hij verstaat, informatie over de aard en de reden van de beschuldiging. De raadsman ontvangt een afschrift hiervan in de Nederlandse taal.
3. De raadsman wordt voorafgaand aan ieder verhoor geïnformeerd over de stand van het onderzoek. Hij ontvangt afschriften van de processen-verbaal en van de andere stukken waarmee men de verdachte tijdens het verhoor wil confronteren.
4. De raadsman ontvangt vanaf het moment van aanhouding van de verdachte (telkens en ongevraagd) afschriften van het tot dan toe gevormde dossier.
5. Voor het verhoor wordt de verdachte medegedeeld dat hij niet verplicht is tot antwoorden. De verdachte wordt telkens voor de aanvang van het verhoor tevens gewezen op zijn recht op bijstand van een raadsman.

Artikel 5: Afstand van het recht op rechtsbijstand tijdens het verhoor

1. Afstand van het recht op rechtsbijstand tijdens het politieverhoor dient ondubbelzinnig te geschieden.
2. Van de afstandsverklaring wordt separaat proces-verbaal opgemaakt. Dit proces-verbaal wordt door de verdachte ondertekend.
3. De verdachte kan te allen tijde terugkomen van een eerdere afstandsverklaring. Het verhoor wordt in dat geval onmiddellijk stilgelegd, teneinde de raadsman in de gelegenheid te stellen de gewenste rechtsbijstand te verlenen.

Artikel 6: Vergoeding voor de raadsman

De overheid dient zorg te dragen voor een adequate vergoeding van de werkzaamheden die de raadsman verricht ten behoeve van verdachten die recht hebben op toegevoegde rechtsbijstand.

Hoofdstuk 2: Het verhoor

Artikel 7: Verplichte opname van het verhoor

1. Alle politieverhoren dienen integraal te worden opgenomen.
2. Van de in het eerste lid bedoelde verplichting kan worden afgezien na instemming door de politie, de verdachte en zijn raadsman.

3. De gegevensdragers met daarop de opgenomen verhoren worden tot de processtukken gerekend en dienen derhalve aan het dossier te worden toegevoegd.

Artikel 8: Proces-verbaal van het verhoor

1. Van het verhoor wordt proces-verbaal opgemaakt.
2. Het proces-verbaal vermeldt in ieder geval:
  - a. het aanvangstijdstip van het verhoor;
  - b. de personen die bij het verhoor aanwezig zijn;
  - c. een opgave van de mededelingen die aan de verdachte worden gedaan;
  - d. een opgave van de stukken die aan de verdachte worden voorgehouden;
  - e. de verklaring van de verdachte;
  - f. de mededeling van de verdachte dat hij terugkomt van zijn eerdere afstandsverklaring met betrekking tot het recht op rechtsbijstand tijdens het verhoor;
  - g. de vragen en opmerkingen van de raadsman;
  - h. de tijdstippen waarop het verhoor wordt onderbroken en hervat;
  - i. het tijdstip waarop het verhoor wordt beëindigd.
3. Het proces-verbaal bevat een juiste weergave van de verklaring van de verdachte.
4. De verklaring van de verdachte wordt zo veel mogelijk in zijn eigen woorden weergegeven.
5. Voordat de verdachte de verklaring ondertekent, wordt hem een afschrift van de verklaring overhandigd en wordt hij in de gelegenheid gesteld die verklaring te lezen. Desgewenst wordt de verklaring hem volledig voorgelezen.
6. Voordat de verdachte het proces-verbaal met daarin zijn verklaring ondertekent, wordt de bij het verhoor aanwezige raadsman in de gelegenheid gesteld dit proces-verbaal te lezen.
7. Aan de verdachte en zijn raadsman wordt de gelegenheid geboden om opmerkingen te maken over de weergave van de verklaring in het proces-verbaal. Deze opmerkingen worden in het proces-verbaal opgenomen. Op verzoek van de verdachte of diens raadsman worden correcties in de in het proces-verbaal opgenomen verklaring van de verdachte aangebracht.
8. De aan de verdachte voorgehouden stukken worden aan het proces-verbaal van het verhoor van de verdachte gehecht.
9. Aan de verdachte en zijn raadsman wordt direct na ondertekening van het proces-verbaal een afschrift van dit stuk en van de aangehechte stukken verstrekt.

Artikel 9: De verhorende ambtenaar

1. De verhorende ambtenaar heeft de leiding tijdens het verhoor.
2. De verhorende ambtenaar onthoudt zich van alles wat de strekking heeft een verklaring te verkrijgen, waarvan niet gezegd kan worden dat zij in vrijheid is afgelegd.
3. Voor aanvang van het verhoor wordt de verdachte mededeling gedaan van:
  - a. het feit dat hij niet verplicht is tot antwoorden;

- b. zijn recht op rechtsbijstand tijdens het verhoor;
  - c. zijn recht op inzage in stukken;
  - d. de aard en de reden van de beschuldiging;
  - e. het feit dat het verhoor auditief of audiovisueel wordt geregistreerd.
4. Zo nodig wordt een tolk opgeroepen.

Artikel 10: Beperking van het recht van de verdachte op bijstand van een raadsman tijdens het verhoor

1. De verdachte heeft het recht op bijstand van een raadsman tijdens zijn verhoor. Dit recht kan slechts worden beperkt bij het bestaan van dwingende redenen die de beperking rechtvaardigen. De beperking is tijdelijk.
2. De in het eerste lid bedoelde dwingende redenen die een tijdelijke beperking kunnen rechtvaardigen, doen zich slechts voor:
  - a. indien er sprake is van een dringende noodzaak om ernstige negatieve gevolgen voor het leven, de vrijheid of de fysieke integriteit van een persoon te voorkomen;
  - b. indien onmiddellijk optreden door de onderzoeksautoriteiten noodzakelijk is om te voorkomen dat de strafprocedure substantiële schade wordt toegebracht.
3. Een tijdelijke beperking als bedoeld in het eerste lid:
  - a. heeft een evenredig karakter en gaat niet verder dan noodzakelijk;
  - b. heeft een strikt beperkte geldigheidsduur;
  - c. wordt niet uitsluitend gebaseerd op de soort of de ernst van het vermeende strafbare feit, en
  - d. doet geen afbreuk aan het globale eerlijke verloop van de procedure.
4. De beslissing om het recht van de verdachte op bijstand van een raadsman tijdens zijn verhoor tijdelijk te beperken wordt door de officier van justitie genomen. De beslissing wordt gemotiveerd en kan worden onderworpen aan rechterlijke toetsing.

Hoofdstuk 3: De raadsman

Artikel 11: De taak van de raadsman

1. De raadsman is verdediger, vertrouwenspersoon en adviseur van de verdachte.
2. De raadsman informeert de verdachte over het verloop van het strafproces en adviseert hem over het gebruik van de bevoegdheden die de verdediging toekomen en over de in te nemen proceshouding.
3. Het belang van de verdachte is bepalend voor de wijze waarop de raadsman in het voorbereidend onderzoek optreedt.
4. De raadsman ziet er op toe dat het verhoor eerlijk verloopt.
5. De raadsman ziet er tevens op toe dat het proces-verbaal dat van het verhoor wordt opgemaakt een juiste weergave geeft van het verhoor.

Artikel 12: Consultatiebijstand

1. De raadsman die wordt benaderd voor het verlenen van consultatiebijstand aan een aangehouden verdachte, dient die bijstand onverwijld te verlenen.
2. De raadsman die wordt benaderd voor het verlenen van consultatiebijstand aan een verdachte die zich vrijwillig op het politiebureau bevindt, dient die bijstand eveneens onverwijld te verlenen.
3. De raadsman die wordt benaderd voor het verlenen van consultatiebijstand aan een verdachte die in vrijheid is en op een later tijdstip verhoord zal worden, dient die bijstand voorafgaand aan het verhoor te verlenen.
4. Is de raadsman niet in de gelegenheid of wenst hij de verdachte – om wat voor reden ook – niet bij te staan, dan dient hij dit onmiddellijk en duidelijk kenbaar te maken aan de verdachte en – indien het een aangehouden verdachte betreft – aan de instantie die hem heeft benaderd voor het verlenen van de consultatiebijstand.

Artikel 13: Vrij verkeer

De raadsman die de verdachte rechtsbijstand verleent, wordt niet beperkt in zijn contact met de verdachte.

Artikel 14: Bijstand tijdens het politieverhoor

1. De raadsman staat de verdachte op diens verzoek bij tijdens het verhoor. In overleg met de verdachte kan de raadsman besluiten niet bij het politieverhoor aanwezig te zijn.
2. Indien de verdachte afstand heeft gedaan van het recht op rechtsbijstand tijdens het verhoor, dient de raadsman zich er van te vergewissen dat de afstandsverklaring in vrijheid tot stand is gekomen en dat de verdachte op de hoogte was van zijn recht op rechtsbijstand en dat hij de consequenties van het doen van afstand van dit recht heeft kunnen overzien.
3. Omdat tijdens het politieverhoor het belang van de waarheidsvinding richtinggevend is, stelt de raadsman zich in beginsel terughoudend op. In het belang van de verdachte dient de raadsman evenwel zo nodig een actieve verdediging te voeren.
4. De raadsman neemt in de verhoorruimte plaats naast de verdachte.
5. De raadsman respecteert de leidende rol die de verhorende ambtenaar heeft tijdens het verhoor. Hij maakt geen onredelijk gebruik van de bevoegdheden die hem zijn toegekend. Indien de raadsman door zijn optreden in strijd met de hem toegekende bevoegdheden, de orde van het verhoor verstoort en hij ten minste eenmaal vruchteloos door de verhorende ambtenaar is gewaarschuwd, kan de verhorende ambtenaar besluiten dat:
  - a. het verhoor tijdelijk wordt gestaakt; en / of
  - b. het vervolg van het verhoor audiovisueel wordt geregistreerd.
6. De raadsman is gehouden in te grijpen wanneer tijdens het verhoor van de verdachte wordt gehandeld in strijd met het pressieverbod of wanneer die situatie dreigt.
7. De raadsman is bevoegd in te grijpen wanneer hij daartoe een gegronde reden aanwezig acht.

8. De raadsman is bevoegd de verhorende ambtenaar erop opmerkzaam te maken:
  - a. dat de verdachte een hem gestelde vraag niet begrijpt;
  - b. dat de fysieke of psychische toestand van de verdachte zodanig is dat deze een verantwoorde voortzetting van het verhoor verhindert.
9. De raadsman is bevoegd om tijdens het verhoor de verdachte te adviseren.
10. De verdachte en zijn raadsman zijn bevoegd om tijdens het verhoor te vragen het verhoor te onderbreken.
11. De raadsman is bevoegd om tijdens het verhoor vragen te stellen en opmerkingen te maken.
12. De raadsman maakt geen opnamen van het verhoor. De raadsman is bevoegd om tijdens het verhoor aantekeningen te maken. Hij mag daarvoor desgewenst gebruik maken van een digitaal hulpmiddel.
13. De raadsman ziet erop toe dat in het proces-verbaal dat van het verhoor wordt opgemaakt een juiste (zakelijke) weergave wordt opgenomen van de verklaring die door de verdachte is afgelegd.